

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ МЕНЕДЖЕРА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Схематичне розуміння основної напруги та підходу до дослідження стресостійкості, компонента на ресурси стресостійкості менеджера освітніх закладів. Зосередження уваги на багатовимірності даної проблеми.

Ключові слова: стрес, стресостійкість, стресостійкість менеджера освіти.

Аналіз літератури показує, що механізми стратегії і ресурси подолання стресу менеджера освіти практично не вивчені. Стресостійкий характер професійної діяльності менеджера освіти визначає особливу важливість вивчення стресостійкості для результативності їх діяльності.

Розробка даної проблеми викликала на увазі в практичному плані, зокрема, для вивчення завдань профілактики, ранньої діагностики та психофізіологічного закладів професійного стресу, розвитку особистої й професійної саморегуляції менеджера освіти, для забезпечення його високої продуктивності. Таким чином, актуальність і недостатня теоретична та практична розробленість даної проблематики й уможливила діяльність вибору теми магістерського дослідження "Механізми підвищення стресостійкості менеджера освітнього закладу".

Предметом наукової роботи автора даної статті є вивчення сутності поняття "стресостійкості менеджера освітнього закладу" та його ролі й значення в системі професійної діяльності менеджера освітнього закладу.

У загальноосвітньому етапі на проблема вивчення в рамках теорії гомеостазу та стресу (Г. Сельє, У. Келом), теорії теоретичної та індивідуальних властивостей нервової системи (П.П. Павлов, В.С. Мерин, В.М. Давыдов, К.В. Судаков, Ю.В. Шарбатко), теорія надійності діяльності та працездатності (Н.І. Назімов, Т.А. Назенко) фундаментом аналізу проблеми стала теорія сукупності некоординатних підходів та комплексів психологічного стресу в (В.М. Бекетерев, Б.Г. Ананьев, Г.С. Нейфорова), теорії саморегуляції організму та самоконтролю особистості, (П.К. Аночін, К.А. Ашишвірова, О.А. Конопкин, В.І. Степанський, Л.Г. Дюма, І.С. Гребюков та ін.), психологічної стійкості та психологічної готовності (А.В. Куліков). Подання цих підходів дає змогу досліджувати стресові явища в її особливостях і внутрішніх зв'язках, в яких організм спонує на цілісну систему, а подана постає як складна явища структури, життєдіяльність якої забезпечується на різних, проте взаємопов'язаних між собою рівнях функціонування. Особлива увага надляється проблемі стійкості особистості до стресу і стресостійких чинників (Ю.М. Бутков, Л.А. Кітєва-Смік, О.А. Кирілович, В.Л. Маршук, Е.А. Мієран, В.С. Мільман, В.Ф. Морун, Г.С. Нейфорова, В.М. Писаренко, С.М. Симонович, Л.П. Степанова, Р.Боджаджян, Р.Грін).

Проблеми психологічного стресу при аналізі професійної обов'язки практично вивчені роботи (П.Е. Зайберман, В.Л. Маршук, В.М. Писаренко, В.А. Пастухов, О.А. Сторел, О.А. Черникова, Н.Д. Демченко, О.А. Калашніков, С.І. Сын, П.І. Лягачев, А.Д. Зайтман, В.В. Цирин, А.В. Поршайко та ін.), які зосереджені в основному на когнітивних, поведінкових та психофізіологічних аспектах подолання стресового стану та підвищення емоційної стресостійкості. Особливості чинників та механізми ефективної функціонування особистості в умовах професійного психофізіологічного стресу не були предметом спеціального дослідження.

Таким чином, на основі аналізу літератури, можна висловити такі основні напрямки дослідження стресового стану:

- вивчення основних джерел і витягівих наслідків стресу в межах "особистість-середовище" [1];

- специфіка прояви і наслідки стресових реакцій, що відбуваються в синдромі загального та хронічного стресу, в модах регуляції станів [2];

- дослідження адаптивності до стресу [2];

- дослідження психологічних наслідків впливу стресових факторів, що підвищують інтенсивність соціальної та психологічної адаптації людей, які переживають емоційний стрес під його екстремальних умов [3];

Підвищення на широкій сфері теоретичній і прикладній підходів у вивченні впливу стресу на діяльність педагога, як проблема не достатньо цілісного аналізу в діяльності менеджера освітнього закладу, дослідженню вивчені критерії стресостійкості його діяльності; не повною мірою вивчені механізми підвищення стресостійкості менеджера освітнього закладу; співвідношення стресостійкості з широким спектром якостей менеджера освіти. Саме це набуває особливого значення в контексті системної і диференціальних досліджень стрес-менеджменту. Розробка цієї проблеми важлива не тільки в теоретичному, але і в практичному плані, зокрема, для вирішення завдань профілактики, ранньої діагностики та психокорекції наслідків професійного стресу, розвитку особної й професійної саморегуляції менеджера освіти, для забезпечення його високої продуктивності. Таким чином, актуальність і недостатня теоретична та практична розробленість даної проблематики й обумовили діяльність вибору теми магістерського дослідження "Механізми підвищення стресостійкості менеджера освітнього закладу".

Мета статті: проаналізувати проблеми стресостійкості у професійній діяльності менеджера освітніх закладів.

Здійснено - на основі теоретико-методологічного аналізу наукової літератури вивчення основної напруги та підходу до дослідження стресостійкості, визначення її сутності та компоненти, обґрунтування механізмів підвищення стресостійкості менеджера освітнього закладу.

Аналіз роботи визначив і запровадив дослідження щодо вивчення різних аспектів проблеми стресостійкості (М. Аблаш, П.В. Зайберман, О.О. Кітєва-Смік, В.Л. Маршук, В.С. Мерин, В.А. Пастухов, О.А. Черникова) дозволяє надати наступні чотири основні типи концептуалізації стресостійкості особистості, при яких вона розглядається як результат:

1) адаптивних завдань процесів та діяльних стратегій (І. Фрідл, А. Фрідл, Т. Маршакський, К. Хорн);

2) адаптивних когніцій (А. Бей, Д. Холмс);

3) специфічних особистостях утворен (Ю.М. Губінов, Р. Кетел, Н.І. Назімов, Т.І. Назенко, А.С. Ошанинський, Ч.Д. Спілбергер, Н.В. Тарбарно);

4) інформативної активності (В.В. Аршиновський, В.С. Ротенберг);

Аналіз наукової літератури з теми дослідження показав, що в сучасній науці існують різні підходи до визначення поняття стресостійкості та ш. З точки зору системного підходу (В.А. Гаган, Е.П.Самойлова, В.М.Ільїн, Б.Ф. Ломов, В.І. Мєдведєв), стресостійкість є системою, яка включає певні компоненти та засіб їх організації, що відображає можливості для дослідження різних параметральних характеристики щодо елементів даної системи. З іншого боку, даній підхід дозволяє розглядати стресостійкість також як елемент системи "Особистість", в яку включені і в якій знаходяться у взаємозв'язку властивості, що утворюються в процесі життєдіяльності людини.

Дослідники, розглядаючи проблему стресостійкості пов'язують її рівень розвитку з певними психологічними характеристиками особистості:

- з тривалістю (Г.Г. Алашвілі, В.Е.Мєдведєв);

- з агресивністю (Г.М.Курбатов, А.А.Рєва);

- з рівнем суб'єктивного контролю (С.І. Абрамович, Я.Л.Колосницький);

- з миттєвальною стресостійкістю особистості (О.М.Крєтєва, О.Н.Устинов, О.І.Червильні);

Важливою ознакою стресостійкості є також когнітивний процес вивчення, зокрема, сприйняття, формування суджень розглядається в дослідженнях Г. Авіємова, Де Хейна, М. Холмса;

Однак, незважаючи на багатовікову старю вивчення проблеми стресостійкості, відсутня чітка конкретна дослідниць, спрямованих аналізу шкідливих синдромів прояви стресу, специфічних для професійної діяльності менеджера освітніх закладів з акцентом на особливості її реалізації в сучасних умовах на всіх рівнях освітньої системи. Проте до сьогоднішнього дня не було проведено жодного комплексного дослідження, спрямованого на аналіз особливостей виникнення і розвитку стресу в діяльності менеджера освіти та механізми підвищення їх стресостійкості. Ми вважаємо, що перспективною лінією продовження розпочатих досліджень може слугувати подальший розвиток комплексної стратегії вивчення професійного стресу в діяльності менеджера освіти.

Співвідношення проблеми стресу з умовами роботи в організації (Н.В. Савоукина пише: "Професійний стрес - це внутрішній стан працівника, що виникає у нього при впливі емоційно-негативних і екстремальних факторів, пов'язаних з умовами професійного діяльності" [6, с.19])

Н.В. Савоукина виділяє основні види професійного стресу (застресу):

1) інформаційний стрес - виникає в умовах надмірного потоку часу і спонукається в умовах неможливості бути в інформативній стресу супроводжується неадекватністю ситуації (багато інформаційної інформації при ситуації) і швидкою зміною інформаційних параметрів;

2) емоційний стрес виникає при реальній або передбачуваній небезпеці (погостіти правани за неможливою роботою, слюсання і колегам), нещадно дублюються глибокі установки і цінності працівника, пов'язані з його професією;

3) когнітивний стрес - виникає в умовах недостатньої ясності і спонукається в умовах неможливості отримати достатню інформацію при ситуації і швидкою зміною інформаційних параметрів.

Дані види професійного стресу присутні в діяльності менеджера освіти.

Механізми контролю і наповнення стресу в діяльності менеджера освіти пов'язані не тільки з тим, щоб недовільно боротися в стресом, сльким і грамотною і відповідальному управлінні стресами і зниженню вимірності порогів стресу в дитячстві, в ефективному оволодінні основними когнітивними стресостійкості.

Унікальн і В. визначає такі компоненти стресостійкості особистості менеджера пов'язані з когнітивні ресурси, що дозволяють йому у стресових ситуаціях і тактично уникати її стресових; здатність контролювати емоції та рівняти мовною мовні особистості; володіння наявними саморегуляцій, активність в стресових ситуації; досвід вирішення стресових ситуацій та оволодіння ефективними засобами їх подолання; гнучкість адаптивний процесів щодо різноманітних стресових; здатність до самонавісної саморегуляції, особистісного стресу з використанням і адаптивним використанням внутрішніх особистісних конфліктів; володіння саморегуляцією; здатність використовувати певні навантаження в екстремальних умовах праці [4, с.7].

Меркеліно або підвищення стресостійкості особистості менеджера пов'язані з когнітивні ресурси, що дозволяють йому у стресових ситуаціях, Е.Г. Алашвілі визначає, що таким ресурсом є наявність соціальної підтримки, слюсання і бачення інших людей, моральна допомога, солідарність членів колективу[1]. Е.Фром виділяв три основні психологічні ресурси, які дозволяють людині зберігати душевну рівновагу в важких життєвих ситуаціях - надія, віра, душевну спку (можливість) [7] і Сельє розрізняє два види адаптивних ресурсів: повнокровна адаптивний енергія та глибока адаптивний енергія. Повнокровна адаптивний енергія це активності (наприклад, після відпочинку, сну, загартовування, релаксації). Активізація глибокої адаптивний енергії розпочинається тоді, коли особистість замикатися в стресовій ситуації довгий час та повернути ресурси внутрішні.

Існує багато досліджень, що пояснюють соціальне стресостійкість (сон, дружба, колектив і сім'я) в якій найбільш важливої ​​обережності стресостійкості людини. А також визначають психологічну та соціальну компетентність як ресурси стресостійкості. Рівень компетентності, культури, обшарності в життєвих стресу разом з соціальним досвідом формують конкретні форми поведінки менеджера освіти та їх адаптивний процесів у стресових ситуаціях.

У 2010-2011 роках нами була здійснена негайного діагностика стресостійкості менеджера у загальноосвітніх школах, школах-інтернатах та в інших видах освітніх закладів. Загальною програмою збору інформації передбачено дослідити узагалом про те, що саме дослідження носить суто дослідницький характер і його результати, на основі не і вивчення конкретних освітніх закладів, не будуть використані в публікаціях або інших (виривальних) цілях. Нами викликали такі показники ресурсів стресостійкості у менеджерів освітніх закладів: підвищення до стресів як до джерела певного досвіду (3%), емоційно-вольові якості (5%), компетентність менеджера (6%), задоволення професійною діяльністю (26%), здатність контролювати ситуацію (7%), компетентність (25%), наявність внутрішніх резервів (вони себе та стресових ситуації (5%), успішність у професійній діяльності (6%). Отримані результати за вивченням ресурсів стресостійкості менеджера освіти в межах вивчення наявності необхідності корекції управління стресами та необхідність здійснювати певних, зокрема, стрес-менеджменту.

Висновки. Основними напрямками подальшої роботи нами визначено створення адаптивний програм для даного когнітивну менеджера освіти, що включають спеціалізовані тренінги, створення гри сенситивності для удосконалення ділової взаємодії, цілеспрямоване навчання основним методам підвищення стресостійкості. Перспективі подальших досліджень проблеми механізмів підвищення стресостійкості менеджера освітнього закладу ми бачимо у комплексному процесу управління організаційними стресами, диференційованої профілактики професійного стресу і підвищенні стресостійкості менеджерів освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Алашвілі Б.Г. Избранные психологические труды. [в 2-х т.] / Б.Г. Алашвілі. – Т. 1. – М., 1980.
- Белокосська Л.Г. Психологічний функції студентів різних факультетів і вузів у процесі пристосування до навчальної діяльності / А.Г. Бєлєвський, Л.Д. Гагарина // Фізіологічний журнал. – 2006. – Т. 52. – №2. – С. 71.
- Белокосська Л.Г. Комплексная диагностика индивидуальной устойчивости к стрессу в рамках модели "Состояние - устойчивая черта". / Л.В. Бєлєвський, М.И. Марин // Вести Моск. ун-та. – 2007. – №2. – С. 14-17.
- Куликов Л.В. Стресс и стрессоустойчивость личности / Куликов Л.В. // Теоретические и прикладные вопросы психологии [Под ред. Крылова А.А.]. Вып. 1. – Ч. 1. – СПб., 1995.
- Ломов В.А. Профессиональный стресс в процессе организационных изменений / В.А. Ломов, И.А. Мельникова // Психологический журнал. – 2006. – Т. 27. – №2. – С. 79-92.

Подано до редакції 20.07.11